

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 990 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

IQTISODIY METAFORALAR ZAMONAVIY RUS TILI QIYOFASIDA

Ernazarova Marxabo

*Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti “Xorijiy tillar” kafedrası
o‘qituvchisi*

Mirzaqobilov Abdulaziz

*Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘ZMU JF talabasi
abdulazizmirzaqobilov0@gmail.com*

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy rus tilida iqtisodiy metaforalarning shakllanishi va qo‘llanilishi tahlil qilinadi. Tadqiqotda iqtisodiy diskursdagi metaforalarning semantik hamda funksional xususiyatlari o‘rganildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiy metaforalar asosan biologik, harbiy, sport va tabiiy jarayonlar asosida shakllanadi hamda murakkab iqtisodiy hodisalarni ommaga tushunarli yetkazishda muhim rol o‘ynaydi.

Kalit so‘zlar: metafora, iqtisodiy metafora, rus tili, diskurs, semantika, lingvistika.

Til jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan ijtimoiy hodisa hisoblanadi [4]. Iqtisodiyot esa zamonaviy jamiyat hayotining eng muhim sohalaridan biridir. Shu sababli iqtisodiy jarayonlar til tizimida ham o‘z aksini topadi. Ayniqsa, iqtisodiy terminologiya va metaforalar zamonaviy ommaviy axborot vositalari, ilmiy maqolalar hamda siyosiy nutqlarda keng qo‘llanilmoqda [2].

Metafora lingvistika fanida ma‘noni ko‘chirishning eng muhim usullaridan biri hisoblanadi [6]. G. Lakoff va M. Johnsonning konseptual metafora nazariyasiga ko‘ra, metaforalar inson tafakkuri va tilining ajralmas qismi bo‘lib, ular murakkab tushunchalarni tushunishda muhim kognitiv vosita sifatida xizmat qiladi [1].

Zamonaviy rus tilida iqtisodiy metaforalar ayniqsa ommaviy axborot vositalari va iqtisodiy tahlil matnlarida faol qo‘llaniladi. Masalan, “экономический рост”, “финансовый кризис”, “рынок обрушился”, “экономика оживает” kabi iboralar iqtisodiy jarayonlarni metaforik tarzda ifodalaydi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi zamonaviy rus tilida iqtisodiy metaforalarning shakllanishi, semantik xususiyatlari va kommunikativ funksiyalarini tahlil qilishdan iborat [9].

Tadqiqotning metodologik asosini ob‘yektga kompleks yondashuv tamoyillari tashkil etadi. Ish jarayonida materialni tizimlashtirish va tushunchalarni yoritish uchun lingvistik tahlil, lug‘aviy birliklarning ma‘no qatlamlarini ochish maqsadida semantik tahlil metodlaridan foydalanildi [7]. Shuningdek, matnning ijtimoiy-madaniy kontekstini o‘rganishda diskurs tahlili hamda tillararo (yoki matnlararo) o‘xshashlik va farqlarni aniqlashda qiyosiy tahlil metodlariga tayanildi [8].

Material sifatida rus tilidagi iqtisodiy matnlar, ommaviy axborot vositalari, iqtisodiy sharhlar hamda ilmiy maqolalar tanlab olindi. Tadqiqot davomida iqtisodiy metaforalarning qoʻllanishi, ularning semantik manbalari va funksional xususiyatlari tahlil qilindi.

Metaforalarni tasniflash jarayonida konseptual metafora nazariyasidan foydalanildi. Ushbu nazariyaga koʻra, metaforalar inson tajribasining turli sohalariga asoslanadi [10].

Tadqiqot davomida olib borilgan lingvistik tahlillar shuni koʻrsatdiki, zamonaviy rus tilidagi iqtisodiy diskursda qoʻllaniladigan metaforalar muayyan konseptual manbalarga tayangan holda shakllanadi. Bunday metaforalar iqtisodiy jarayonlarni oddiy oʻquvchi yoki keng jamoatchilik uchun yanada tushunarli va obrazli tarzda ifodalashga xizmat qiladi. Tahlil natijalariga koʻra, iqtisodiy metaforalar asosan quyidagi asosiy konseptual guruhlariga ajraladi.

Biologik metaforalar. Biologik metaforalar iqtisodiy tizim va uning tarkibiy qismlarini tirik organizm bilan qiyoslash orqali ifodalanadi. Bunda iqtisodiy jarayonlar tirik organizmning oʻsishi, rivojlanishi yoki kasallanishi kabi jarayonlarga oʻxshatilib tasvirlanadi. Natijada iqtisodiyotning holati va dinamikasi yanada aniq va obrazli tarzda ifodalanadi.

Misollar: экономика растёт, рынок оживает, финансовая система болеет.

Bunday metaforalar iqtisodiy tizimning doimiy oʻzgarishda boʻlishi, rivojlanish bosqichlari hamda inqiroz holatlarini tabiiy jarayonlarga oʻxshatib tushuntirish imkonini beradi. Shu sababli biologik metaforalar iqtisodiy jarayonlarning murakkabligini oddiyroq tasavvur qilishga yordam beradi.

Harbiy metaforalar. Harbiy metaforalar iqtisodiy faoliyatni kurash yoki raqobat jarayoni sifatida tasvirlash uchun qoʻllaniladi. Ushbu metaforalar orqali iqtisodiy subyektlar oʻrtasidagi raqobat, strategik qarorlar va bozor uchun kurash harbiy terminologiya asosida ifodalanadi.

Misollar: ценовая война, борьба за рынок, экономическая стратегия

Mazkur turdagi metaforalar iqtisodiy jarayonlarda mavjud boʻlgan raqobat muhitini, kompaniyalar oʻrtasidagi kurashni va strategik rejalashtirish jarayonlarini yanada taʼsirchan tarzda ifodalashga xizmat qiladi.

Tabiiy jarayon metaforalari. Tabiat hodisalari asosidagi metaforalar iqtisodiy jarayonlarning keskin oʻzgarishlari yoki kutilmagan hodisalarini ifodalash uchun ishlatiladi. Bu metaforalar iqtisodiy jarayonlarni tabiiy ofatlar yoki kuchli tabiat hodisalari bilan qiyoslash orqali iqtisodiyotdagi beqarorlik yoki oʻzgarishlarning intensivligini koʻrsatadi.

Misollar: финансовый шторм, волна инфляции, экономический спад

Ushbu metaforalar iqtisodiy jarayonlarning tezkorligi, kuchi va baʼzan nazorat qilib boʻlmaydigan xarakterini obrazli tarzda ifodalashga yordam beradi.

Sport metaforalari. Sportga oid metaforalar iqtisodiy jarayonlarni musobaqa yoki bellashuv sifatida tasvirlash uchun qoʻllaniladi. Bunday metaforalar orqali kompaniyalar, davlatlar yoki iqtisodiy subyektlar oʻrtasidagi raqobat sport musobaqasiga oʻxshatilib tushuntiriladi.

Misollar: лидер рынка, выйти на новый уровень, экономический рывок

Sport metaforalari iqtisodiy rivojlanish jarayonlarini dinamik, faol va natijaga yo'naltirilgan jarayon sifatida ko'rsatadi. Bu esa iqtisodiy muvaffaqiyatni bosqichma-bosqich rivojlanish yoki musobaqadagi g'alaba bilan qiyoslash imkonini beradi.

Metaforalar iqtisodiy diskursda nafaqat stilistik vosita, balki muhim kognitiv mexanizm sifatida ham namoyon bo'ladi [3]. Ular iqtisodiy tushunchalarni inson tajribasiga yaqin obrazlar orqali ifodalash imkonini beradi.

Masalan, "bozor qulashdi" yoki "iqtisodiy o'sish" kabi iboralar iqtisodiy jarayonlarni aniq raqamlar orqali emas, balki tasviriy obrazlar orqali ifodalaydi. Bu esa auditoriyaning iqtisodiy jarayonlarni tezroq tushunishiga yordam beradi.

Shuningdek, iqtisodiy metaforalar siyosiy diskursda ham muhim rol o'ynaydi. Siyosatchilar iqtisodiy siyosatni tushuntirishda metaforalardan faol foydalanadilar.

Zamonaviy rus tilida iqtisodiy metaforalar tilning rivojlanish jarayoni bilan bog'liq holda doimiy ravishda yangilanib boradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy rus tilida iqtisodiy metaforalar iqtisodiy diskursning muhim elementi hisoblanadi. Ular murakkab iqtisodiy jarayonlarni tushunarli tarzda ifodalash imkonini beradi.

Iqtisodiy metaforalar ko'pincha biologik, harbiy, sport va tabiiy jarayonlarga asoslangan konseptual modellar orqali shakllanadi. Bu esa iqtisodiy jarayonlarni ommaviy auditoriyaga samarali yetkazishda muhim rol o'ynaydi.

Shu sababli iqtisodiy metaforalarni o'rganish nafaqat lingvistika, balki iqtisodiy kommunikatsiya sohasida ham muhim ilmiy ahamiyatga ega [5].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.
2. Чудинов А.П. *Политическая лингвистика*. Москва: Флинта, 2006.
3. Арутюнова Н.Д. *Метафора и дискурс*. Москва: Наука, 1990.
4. Rahimov S. *Tilshunoslik asoslari*. Toshkent: Fan nashriyoti, 2018.
5. Карасик В.И. *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Волгоград, 2002.
6. Musayev Q. *Umumiy tilshunoslik*. Toshkent, 2015.
7. Эрнazarova, М., & Жабборова, Э. *Педагогические технологии на уроках русского языка. Общество и инновации*, 2022
8. Жабборова, Э. Р., & Эрнazarova, М. Н. *Использование наглядности при совершенствовании обучения орфографической грамотности*. *Science and Education*, 3(3), 2022
9. Rashidovna, Z. E., & Norboevna, E. M. *Psychological Features of Learning in The Process of Education*. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 2022.
10. Ernazarova, M. N. *Linguoculturological aspect of language learning in national groups*, 2022.
11. Saitov S. et al. *ZAMONAVIY FILOLOGIYA FANLARIDAGI DOLZARB MASALALAR //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 419-422.*

12. Цой М., Камолов Д. ЗНАЧЕНИЕ И РОЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ЭКОНОМИКЕ: МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Academic literature. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 1-105.
13. Цой М., Зульфикарова Л., Наджмиддинов Д. РОЛЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 85-89.
14. Dostonbek K. SPIRITUAL AND MORAL ENVIRONMENT OF SOCIETY //Social science and innovation. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 128-133.
15. Цой М. П. ЦИФРОВИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ–ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Аббасов ББ тарих фанлари бўйича фалсафа доктори Наманган Муҳандислик-Қурилиш институти АРХИВ МАНБАЛАРИДА ФАРҒОНА ВОДИЙСИ ШАҲАРЛАРИНИНГ ТАРИХИНИ ЁРИТИЛИШИ. – 2023. – С. 104.
16. Kamolov D. ON THE WAY TO THE DIGITAL EDUCATION SYSTEM OF UZBEKISTAN. – 2023.
17. Цой М. П., Саидахмедова Д. С. ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО - МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА // Экономика и социум. 2021. №11-2 (90). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gendernoe-ravenstvo-mirovoy-opyt-i-praktika-uzbekistana> (дата обращения: 24.03.2026).
18. Kamolov D. GLOBALIZATION PHENOMENON AND GLOBALISM //Journal of Contemporary World Studies. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 4-9.
19. Цой М. П., Саидахмедова Д. С. ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО-МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Экономика и социум. – 2021. – №. 11-2 (90). – С. 648-655.
20. Kamolov D. ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: EXPLORING THE MORAL AND SOCIAL IMPLICATIONS OF AI IN CONTEMPORARY SOCIETY //SGS-Engineering & Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 02.
21. Sevinch K., Bahrom H., Sirojiddin S. Theory of Supply and Demand. Market Equilibrium //Pedagogical Sciences and Teaching Methods. – 2022. – Т. 2. – №. 18. – С. 253-257.
22. Saitov S., Asrayev S. MECHANISMS FOR INCREASING EMPLOYMENT THROUGH THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 335-339.
23. Saloxitdinov S. OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM XIZMATLARI SIFATINI OSHIRISHDA MUHIM OMILLARNI VAHOLASH //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 99-102.
24. Бобаназарова Ж. Х., Салохитдинов Ш. Ф. Ў. ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА БОШҚАРИШ САМАРАДОРЛИГИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – №. Special Issue 5. – С. 303-306.